

5

Kreatywność

?

Kreatorzy - opolskie osobistości niebanalne

**Kto kreował historię Opola?
Artysta, sportowiec,
czy władarz miasta?**

**A może masz swój typ?
Szukaj śladów w archiwum!**

Determinacja

5

800
LAT
OPOLA

Altruizm

5

5

Kreatywność

Alojzy Smółka (1907-1971)

aktor, lalkarz, reżyser, scenograf, dyrektor teatru lalek

Urodził się w Raciborzu w rodzinie śląskiej o polskich tradycjach. W latach 1919-1921, w gorącej atmosferze powstań śląskich, kilkunastoletni wtedy Alojzy kolportował polskie gazety i ulotki, a także występował na wiecach jako chorąży polskiego sztandaru narodowego.

Podczas kryzysu w późnych latach 20. został skierowany do pracy w ekipie remontowej w teatrze miejskim w Raciborzu. Tam odkrył swoją pasję. Zainteresował się teatrem, został członkiem, a potem także kierownikiem amatorskich zespołów teatralnych. Związek Polaków w Niemczech zatrudnił go jako instruktora teatrów amatorskich, dobierał więc repertuar, reżyserował, występował na scenie, opracowywał scenografię i muzykę, dyrygował. Rozwijał swoje zainteresowania i umiejętności na kursach dla instruktorów teatralnych w Katowicach, Bytomiu, Kalwarii Zebrzydowskiej i Zakopanem. Na jednym z takich kursów zapoznał się ze sztuką lalkarską i odtąd poświęcił swoje wysiłki głównie teatrowi lalek. Od 1937 roku działał Teatrzyk Kukiełek przy Związku Polaków w Niemczech, powołany do życia przez Smółkę. W latach 1937-1939 w wielu miejscowościach na obecnej Opolszczyźnie wystawiono sześć bajek dla dzieci, które cieszyły się wielkim zainteresowaniem publiczności.

Po wybuchu II wojny światowej Smółka został zaaresztowany i oskarżony o udział w spisku przeciw III Rzeszy. Spędził lata wojny jako więzień twierdzy Brandenburg-Goerden, ciężkiego więzienia nieopodal Poczdamu.

Gdy wrócił po wojnie do Opola, przystąpił do pracy nad rozwijaniem życia teatralnego na Śląsku. Stworzona od podstaw przez Smółkę Opolska Scena Lalkowa zapoczątkowała swą działalność od wystawienia baśni Marii Kownackiej „O Kasi, co gąsiki zgubiła” we wrześniu 1949 roku. Smółka pełnił funkcję kierownika artystycznego Sceny Lalkowej od 1948 aż do 1970 roku, reżyserował też większość przedstawień. Z jego inspiracji powstał w 1962 roku Śląski Festiwal Teatrów Lalkowych, najstarszy i najbardziej prestiżowy ogólnopolski przegląd dorobku środowiska lalkarskiego. Współpracował

przez niemal dwadzieścia lat (1952-1970) z Polskim Radiem w Opolu, gdzie m.in. prezentował gawędy śląskie swego autorstwa.

W roku 1972 opolskiemu Teatrowi Lalek nadano imię Alojzego Smółki.

Determinacja

3

800
LAT
OPOLA

Altruizm

4

IX Ogólnopolski Festiwal Teatrów Lalek w Opolu, scena ze „Snu kłowna” w wykonaniu Łódzkiego Teatru Lalek „Pinokio” [fot. L. Sagan, KW PZPR w Opolu, 45/2579/4088/87]

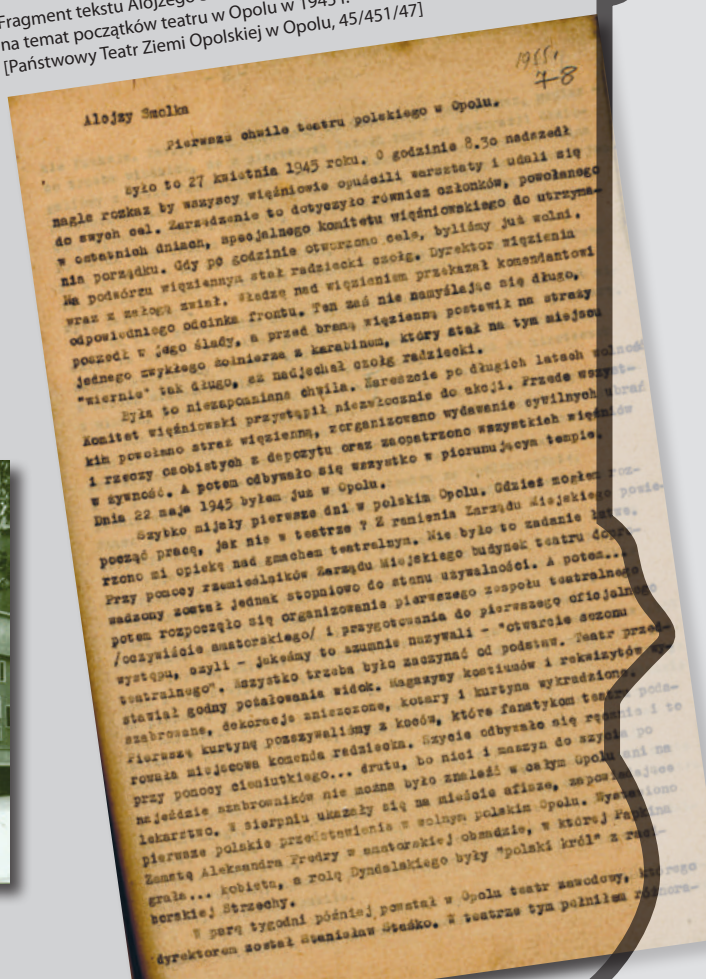
Przedstawienie „Cztery mile za piec” Marii Kownackiej, wystawione przez Alojzego Smolkę w 1937 r. [Państwowy Teatr Ziemi Opolskiej w Opolu, 45/451/81]

Fragment tekstu Alojzego Smółki na temat początków teatru w Opolu w 1945 r. [Państwowy Teatr Ziemi Opolskiej w Opolu, 45/451/47]

Plakat II Festiwalu Teatrów Lalek w Opolu autorstwa Zygmunta Smandzika [Zbiór materiałów ulotnych Archiwum Państwowego w Opolu po 1945 roku, 45/3018/432]

Teatr Lalek w Opolu [z zasobu Archiwum Państwowego w Opolu]

5

Kreatywność

Max Glauber (1867-1935)

fotograf

Max Glauber urodził się 11 sierpnia 1867 r. we Wrocławiu. Był synem Augusta Glauera i Alwiny z domu Schröter. Dzieciństwo spędził w Pokoju, gdzie ojciec Maxa pracował w miejscowym zakładzie zaopatrującym szpital uzdrowiskowy w sosnowe igły do kąpeli leczniczych. Max Glauber uczył się w Królewskiej Szkole Sztuki we Wrocławiu, a po 1893 roku przybył do Opola, gdzie przy wsparciu ojca otworzył zakład fotograficzny przy Krakauerstrasse 34 a (nieistniejąca obecnie kamienica przy ul. Krakowskiej).

Dnia 23 kwietnia 1894 r. we Wrocławiu zawarł związek małżeński z Klarą Sauer. Małżeństwo Glauberów miało dwoje dzieci – bliźniaki Johannes i Margarethe, urodzone 22 stycznia 1895 r.

Glauber był niezwykle cenionym i uzdolnionym fotografem. Jego prace były wielokrotnie nagradzane, zdobył m.in. państwowy medal Królestwa Pruskiego, srebrny medal na wystawie fotograficznej w St. Louis, złoty medal w Moskwie, Rydze i Poznaniu oraz wiele nagród honorowych. Najważniejszym wyróżnieniem w życiu zawodowym Maxa Glauera było otrzymanie w 1912 roku z rąk króla Wilhelma II Wirtemberskiego tytułu „Nadwornego fotografa królewskiego” i przywilej fotografowania rodziny królewskiej. Glauber wykonał zdjęcia wielu ówczesnych osobistości, m.in. Paula von Hindenburga, Gerharta Hauptmanna czy Rudolfa von Bittera. Jego pasją była fotografia krajoznawcza, a zdjęcia jego autorstwa były publikowane w lokalnej prasie.

Był niezwykle zaangażowany w rozwój Opola. Organizował wystawy malarstwa, grafiki oraz rzeźby. Współtworzył Towarzystwo Łyżwiarskie, Towarzystwo Eichendorffa oraz Zjednoczenie Koncertowe.

Max Glauber zmarł 26 sierpnia 1935 r. Został pochowany obok swojej żony na cmentarzu przy Breslauerstrasse (obecnie Wrocławska). Żegnała go najbliższa rodzina i przyjaciele.

Determinacja

3

800
LAT
OPOLA

Altruizm

3

Nr. 513
Opole, am 26. August 1935.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach _____, f. l. m. m.,
der Kaufmannslehrling und Sohn des
verstorbenen Johann Glauer,
geboren in _____, Kreis _____,
und jetzt an, der Herr _____, Kaufmann,
Königsplatz _____, Opole.

Er ist _____ Jahre alt,
wobei in _____, Kreis _____, geboren in _____.

Er ist _____, Kreis _____, geboren in _____.

Der Standesbeamte:
H. Gajdzisz 23. April 1935. Standesbeamter Opole.

Akt zgonu Maxa Glauera z dnia 25 sierpnia 1935 r.
[Urząd Stanu Cywilnego w Opolu, 45/1016/310]

Portret Maxa Glauera
[ze zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego]

Widok na Wieżę Piastowską autorstwa Maxa Glauera
[Spuścizna Romana Horoszkiewicza, 45/3212/332]

Portrety mężczyzn wykonane przez Maxa Glauera
[Zbiór fotografii
Archiwum Państwowego
w Opolu do 1945 roku,
45/3518/1]

Portret Nadprezydenta
Prowincji Górnośląskiej
dra Alfonsa Proskego,
autorstwa Maxa Glauera
[Spuścizna Romana Horoszkiewicza,
45/3212/332]

Chorążkowiec von Oberländer, Dr. Proske. Bildnis von Hofphotograph Glauer, Opole.

Widok na kaplicę zamkową i park autorstwa Maxa Glauera
[Spuścizna Romana Horoszkiewicza, 45/3212/332]

Rewers fotografii wykonanej w atelier Glauera
[Zbiór fotografii Archiwum Państwowego w Opolu
do 1945 roku, 45/3518/1]

4

Kreatywność

Stefan Oswald Popiołek (1926-1986)

archiwista, badacz historii Śląska, społecznik

Urodził się 3 sierpnia 1926 roku w Ochodzach. Był synem Jana i Gertrudy z domu Langner. Szkołę podstawową ukończył w rodzinnej miejscowości, a następnie uczęszczał do Miejskiego Gimnazjum w Opolu. Pod koniec nauki został powołany do służby wojskowej w oddziałach obrony pomocniczej. Dostał się wówczas do niewoli amerykańskiej. Do domu wrócił w 1946 roku i wkrótce rozpoczął naukę w Liceum Pedagogicznym w Opolu. Następnie studiował historię na Uniwersytecie Wrocławskim.

Już podczas studiów podjął pracę w Archiwum Państwowym we Wrocławiu. W 1951 roku został służbowo przeniesiony do Opola w celu uruchomienia państwowej sieci archiwalnej. Był organizatorem i pierwszym dyrektorem opolskiego archiwum. Dzięki jego staraniom przeniesiono siedzibę Wojewódzkiego Archiwum Państwowego z ratusza do budynku przy ulicy Zamkowej 2.

Udzielał się nie tylko na niwie archiwalnej. Brał czynny udział w organizacji życia naukowego w mieście. W latach 1953-1955 pełnił funkcję prezesa Komitetu Badań Naukowych Opolszczyzny. W roku 1955 wraz z prof. Stanisławem Kolbuszewskim zorganizował Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Czynnie uczestniczył w pracach organizacyjnych nad reaktywowaniem Instytutu Śląskiego w Opolu. W roku 1959 został powołany na zastępcę dyrektora Instytutu Śląskiego, w którym później pełnił funkcję sekretarza naukowego i samodzielnego pracownika naukowo-badawczego.

Od stycznia 1966 roku był dyrektorem Centralnego Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach. Do pracy w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opolu powrócił w 1978 roku, a 1 stycznia 1983 objął w nim stanowisko dyrektora. Funkcję tę pełnił do śmierci.

Za zasługi, których było немало, był wielokrotnie odznaczany, m.in. w roku 1955 otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, a w 1967 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 5 listopada 1986 roku. Pozostawił po sobie bogaty dorobek naukowy.

Determinacja

4

800
LAT
OPOLA

Altruizm

5

Oswald Popiołek
w otoczeniu członków
opolskiego oddziału
Polskiego Towarzystwa
Historycznego
[Archiwum Państwowe
w Opolu, 45/350/2067]

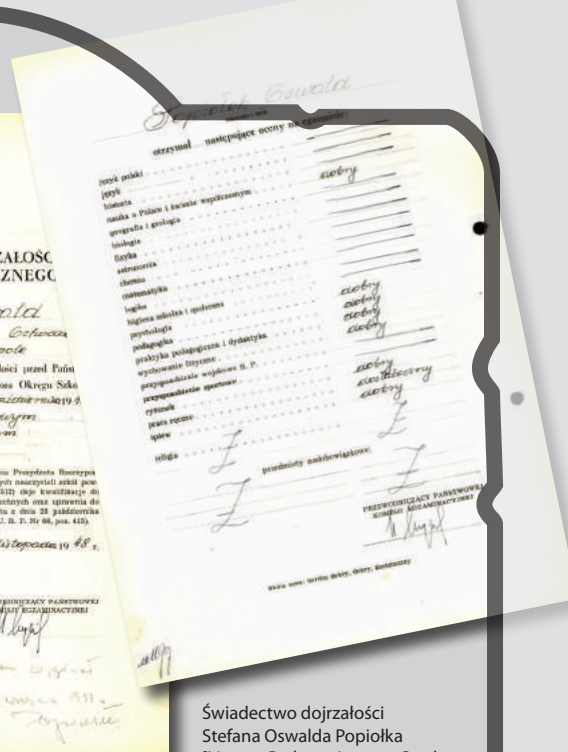

SWIADECTWO DOJRZAŁOŚĆ LICEUM PEDAGOGICZNEGO

Popiołek Oswald
urodzony dnia 8 sierpnia 1926 r. w *Chełce*
zł. jako ekstern egzamin dojrzałości przed Państw. Komisją Egzaminacyjną, powołaną przez Kanclerza Okręgu Szk. Średniego, piątym a dnia 20 października 1948 r. w *Opolu* w *Liceum Pedagogicznym* w *Opolu*.
Badań i ocen w oparciu o: 1. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 marca 1935 r. o warunkach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr 28, poz. 238) i Nr 23, poz. 312) oraz kwadransy do naliczenia w publicznych i prywatnych szkołach prowadzonych przez sprawcę do studiów w szkołach wyższych w oparciu art. 79 i III dekretu z dnia 28 października 1947 r. w sprawie nadzoru i nadzoru szkolnego (Dz. U. R. P. Nr 68, poz. 415).

Opole dnia 29 listopada 1948 r.

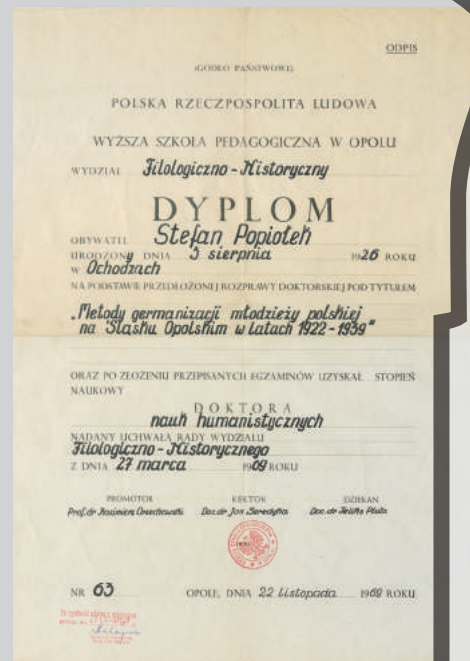
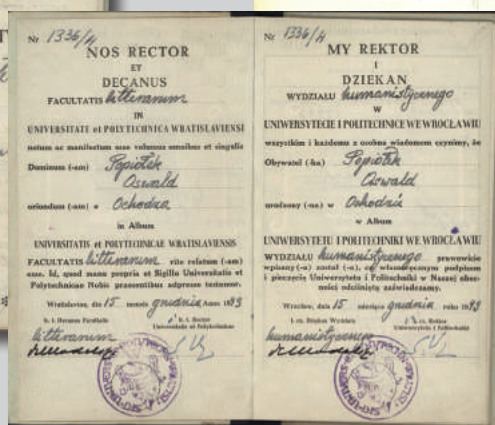
Nr 10
CZŁONKOWIE PAŃSTWOWEJ KOMISJI EGZAMINACYJNEJ
Stefan Popiołek
PRZEWODNICZĄCY PAŃSTWOWEJ KOMISJI EGZAMINACYJNEJ
Wojciech

Świadectwo dojrzałości
Stefana Popiołka
[Liceum Pedagogiczne w Opolu,
45/457/60]

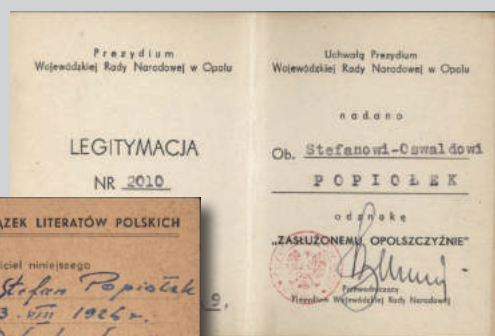

Indeks Stefana Oswalda Popiołka
z czasu studiów na Uniwersytecie
Wrocławskim [Spuścizna Stefana
Oswalda Popiołka, 45/3645/27]

Dyplom uzyskania stopnia doktora przez Stefana
Oswalda Popiołka w Wyższej Szkole Pedagogicznej
w Opolu [Spuścizna Stefana Oswalda Popiołka,
45/3645/2]

Nadanie odznaczenia
„Zasłużonemu Opolszczyźnie”
[Spuścizna Stefana Oswalda
Popiołka, 45/3645/26]

Legitymacja członkowska
Związku Literatów Polskich
[Spuścizna Stefana Oswalda
Popiołka, 45/3645/20]

Dyrektor Wojewódzkiego
Archiwum Państwowego w Opolu
w swoim gabinecie
[Spuścizna Heleny Lasończyk,
45/3571/110]

Stefan Oswald Popiołek prowadzi lekcję archiwalną
dla uczniów szkoły podstawowej
[Archiwum Państwowe w Opolu, 45/350/2067]

4

Kreatywność

Karol Musioł (1905-1983)

włodarz miasta Opola, organizator, społecznik

Karol Musioł urodził się w 1905 r. w Biertułtowach. Do wybuchu II wojny światowej pracował w Państwowej Fabryce Wyrobów Tytoniowych w Wodzisławiu Śląskim, tam też pełnił funkcję prezesa Okręgowego Związku Kół Śpiewających. Na przełomie lat 1949-1950 był burmistrzem Wodzisławia Śląskiego. Do 1952 r. sprawował urząd sekretarza gminnego w Dąbrowie Niemodlińskiej oraz przewodniczył Powiatowej Radzie Narodowej w Niemodlinie. Przez kolejne 13 lat pracował w Opolu jako przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej.

Był wielkim zwolennikiem budowy Amfiteatru Tysiąclecia, a także organizacji Festiwalu Polskiej Piosenki i Dni Opola. Z jego inicjatywy powstało Towarzystwo Przyjaciół Opola oraz Klub TPO, tzw. „Musiołówka”. Za zasługi, jakie oddał miastu w dziedzinie jego odbudowy i rozwoju, nadano mu przydomek „Odnawiciel”. Powszechnie nazywano go jednak „Papą Musiołem”. Jego pragnieniem było, aby Opole stało się miastem pachnącym kwiatami, śpiewającym i wypełnionym muzyką.

Zmarł w 1983 r. w Opolu. Poświęcony mu pomnik stanął w 2008 roku przy ulicy Zamkowej. Dzięki głosom mieszkańców miasta zwyciężył w zorganizowanym w roku 2017 plebiscycie na Opolanina 800-lecia.

Determinacja

4

800
LAT
OPOLA

Altruizm

5

Karol Musioł podczas Dni Opola, 1962 r. [ZBoWiD ZO w Opolu, 45/2926/59/68]

3.V.
Karol Musioł Laureatem nagrody Polskiego Radia i Telw.
Wielki Krajowy Festiwal Piosenki w Opolu zyskał niezwykłą popularność, jest w tym spore zasługi jednego z głównych współtwórców tej imprezy przewodniczącego Towarzystwa Przyjaciół Opola Karola Musioła, pełniącego od lat funkcję wiceprzewodniczącego Komitetu Organizacyjnego KFPP. Docenił jego aktywny udział w pracach związanych z przygotowaniem i sprawnym przebiegiem opelskich festiwali piosenki Komitet do Spraw Radia i Telewizji, czego wyrazem jest przyznanie Karolowi Musiołowi - za inicjatywę i działalność związane z KFPP - jednej z nagród dla twórców radiowych i telewizyjnych za rok 1969.

Informacja z Kroniki Opola o przyznaniu Karolowi Musiołowi nagrody Polskiego Radia i Telewizji, 1970 r. [Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Opolu, 45/228/451]

Afisz reklamujący III Dni Opola, 1960 r. [Zbiór materiałów ulotnych Archiwum Państwowego w Opolu po 1945 roku, 45/3018/442]

Uchwała PMRN w Opolu z 1963 r. ustanawiająca Festiwal Polskiej Piosenki imprezą doroczną [Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Opolu, 45/228/14]

Uchwała Nr 17/IV/63

Miejskiej Rady Narodowej w Opolu
z dnia 2. sierpnia 1963r.
o Festiwalu Polskiej Piosenki

Na podstawie art. 3 ust. 1 i 4 pkt 10 oraz art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 25. stycznia 1958r. o radach narodowych / jednolity tekst: Dz.U. Nr 29 z 1963r., poz. 172/
Miejska Rada Narodowa w Opolu

postanawia

traktować Festiwal Polskiej Piosenki jako stałą doroczną imprezę ze stałą siedzibą w Opolu.
Wydział Kultury przewidzi w budżecie odpowiednie kredyty na ten cel.

Wykonanie uchwały porucza się Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Opolu.

Uzasadnienie

Festiwal Polskiej Piosenki, który urządzono w czwartek br. w Opolu uzasadnia nadzieję, że stanie się wydarzeniem kulturalnym o trwałej wartości.

Przewodniczący Obrad
I Józef Gawlik /

Przewodniczący Prezydium
/ Karol Musioł /

Proszę zastrzeżać pod archiwem Państwowym.
RADA PAŃSTWA
2.8.1963
mgr Albert Szlachetka

Wizyta zagranicznych gości, 1961 r. [ZBoWiD ZO w Opolu, 45/2926/64/23]

I Festiwal Polskiej Piosenki w Opolu, 1963 r. [KW PZPR w Opolu, 45/2579/4134]

5

Kreatywność

Janina Sosnowska (1920-2015)

choreograf, nauczycielka tańca klasycznego, wychowawczyni kilku pokoleń tancerzy

Karierę zawodową rozpoczęła w 1946 r. w Towarzystwie Śpiewaczym „Lutnia”. Następnie pracowała w różnych instytucjach jako instruktor tańca i choreograf. Tworzyła zespoły taneczne na terenie całej Opolszczyzny: w zakładach pracy, domach kultury i innych placówkach. Na początku lat 50. znalazła zatrudnienie w Wojewódzkim Domu Kultury w Opolu. Jako przedstawicielka Wojewódzkiej Rady Narodowej sprawowała opiekę nad wszystkimi zespołami terenowymi. Zdobyte w ten sposób doświadczenia wykorzystała w Studiu Baletowym, które sama założyła. Studio odnosiło znaczące sukcesy, zarówno w kraju, jak i za granicą: w Czechosłowacji, NRD i na Węgrzech.

Współdziałała także z klubami sportowymi, opracowywała choreograficzne programy i przygotowywała tanecznie łyżwiarzy figurowych i gimnastyków z Opolu, Raciborza i Nysy. Pracowała z opolskimi teatrami. Wydawała „Poradnik Tańca”, pismo przeznaczone dla regionalnych zespołów artystycznych. Prowadziła seminaria dla instruktorów i nauczycieli tańca.

Janina Sosnowska, pracując bardzo intensywnie zawodowo oraz realizując różne przedsięwzięcia artystyczne, jednocześnie systematycznie podnosiła poziom swoich kwalifikacji. W latach 60. uzyskała najwyższą kategorię instruktora tańca.

W 1991 r., po likwidacji Wojewódzkiego Domu Kultury, Studio Baletowe Janiny Sosnowskiej dzięki jej osobistym staraniom zostało przeniesione do Miejskiego Domu Kultury w Opolu, gdzie znalazło swoje miejsce i odpowiednie warunki do pracy, kształcąc solistów, tancerzy, instruktorów i całą rzeszę miłośników tańca.

Determinacja

4

800
LAT
OPOLA

Altruizm

4

Janina Sosnowska i rocznik 1975
[fot. Witold Martynowski, Spuścizna Janiny Sosnowskiej, 45/3550]

Janina Sosnowska z uczennicami
[fot. Witold Martynowski, Spuścizna Janiny Sosnowskiej, 45/3550]

Janina Sosnowska [Spuścizna Janiny Sosnowskiej, 45/3550]

Kolo baletowe Janiny Sosnowskiej, rocznik 1974
[Spuścizna Janiny Sosnowskiej, 45/3550]

Zarządzenie nr 1978
Dyrektora Wojewódzkiego Domu Kultury z 16 października 1978 w sprawie kostiumerni tut. Adm.

Z dniem 16 października 1978 r. przenoszę kostiumernię tut. WDK do Działu Upowszechnienia Wiedzy i Sztuki w części dot. prac i nadzoru merytorycznego zgodnie ze strukturą organizacyjną WDK.
Bezpośredni nadzór merytoryczny nad kostiumernią pełnić będzie st. instruktor d/s choreografii Ob. Janina Sosnowska.
Do obowiązków szczegółowych Ob. J.Sosnowskiej z tego tytułu należy:
- opracowywanie miesięcznych planów pracy kostiumerni,
- rozliczanie z m-cznych planów pracy,
- równomierne uwzględnienie w planach pracy wszystkich potrzeb tut. WDK /zespoły, kluby itp./
- przedkładanie w Dziale Adm.-Gosp. tut. WDK potrzeb wynikających z pracy Kostiumerni
a/ zakupu
b/ transport
c/ naprawa maszyn i urządzeń itp.

Na Dziale Adm.-Gosp.leży obowiązek zabezpieczania wszelkich potrzeb Kostiumerni wynikających z zadań i obowiązków Działu. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Do wiadomości:

1/ Kierownicy działów

[Handwritten signatures and initials in red and blue ink, including 'Kierownicy', 'Z up. Dyrektora WDK', and 'Z. Sosnowska']

Zarządzenie Dyrektora Wojewódzkiego Domu Kultury z 16 października 1978 r.
[Wojewódzki Dom Kultury w Opolu, 45/453/2]

Spotkanie z tancerzem Witoldem Grucą
[fot. Witold Martynowski, Spuścizna Janiny Sosnowskiej, 45/3550]

3

Kreatywność

Jan II Dobry (ok. 1456-1460 – 1532)

ostatni książę z dynastii Piastów opolskich

Jan Dobry najprawdopodobniej urodził się między rokiem 1456 a 1460. Był synem księżniczki Magdaleny pochodzącej z linii książąt legnicko-brzeskich i Mikołaja I, księcia opolskiego. Od ok. 1477 roku ze starszym bratem Mikołajem II zaczął sprawować pomyślne rządy. Władali wspólnie jako tzw. „bracia niedzielni” do 1497 roku, kiedy to książę Mikołaj II został aresztowany i stracony na rynku w Nysie.

Po objęciu samodzielnych rządów książę Jan Dobry poszerzył granice terytorium swego panowania o Niemodlin, część księstwa bytomskiego i kluczborskiego, a także o Koźle, Ziębice, Bogumin oraz księstwo raciborskie. Na czas jego rządów przypadają dwa ważne wydarzenia, a mianowicie wystawienie w 1528 roku tzw. „Ordunku górnego”, określającego przepisy i obowiązki górnicze, oraz tzw. przywileju hanuszowego, potwierdzającego m.in. przynależność Opola i Raciborza do Korony Czeskiej.

Książę Jan Dobry był gorliwym katolikiem. Dbał o rozwój kultury, m.in. wyposażając kolegiatę w Opolu, a także budując obiekty sakralne. Był ostatnim księciem z dynastii Piastów opolskich; zmarł 27 marca 1532 r. w Raciborzu. Pochowany został w swojej zbroi i ze sztandarem w kościele św. Krzyża w Opolu.

O życiu prywatnym księcia nie zachowały się żadne wzmianki, wiadomo jedynie, iż pozostawał w stanie bezżennym i nie posiadał potomstwa.

Determinacja

4

800
LAT
OPOLA

Altruizm

5

Tablica informująca o miejscu pochówku księcia Jana Dobrego
w kościele św. Krzyża w Opolu [fot. Dorota Kruba-Raczek]

Pieczęć woskowa
księcia Jana Dobrego
złożona pod dokumentem
z 1513 roku
[Akta miasta Opola,
45/22/23]

Posąg księcia
Jana Dobrego usytuowany
przed gmachem głównym
Uniwersytetu Opolskiego
[fot. Dorota Kruba-Raczek]

Sarkofag księcia Jana Dobrego
znajdujący się w kościele św. Krzyża w Opolu
[fot. Dorota Kruba-Raczek]

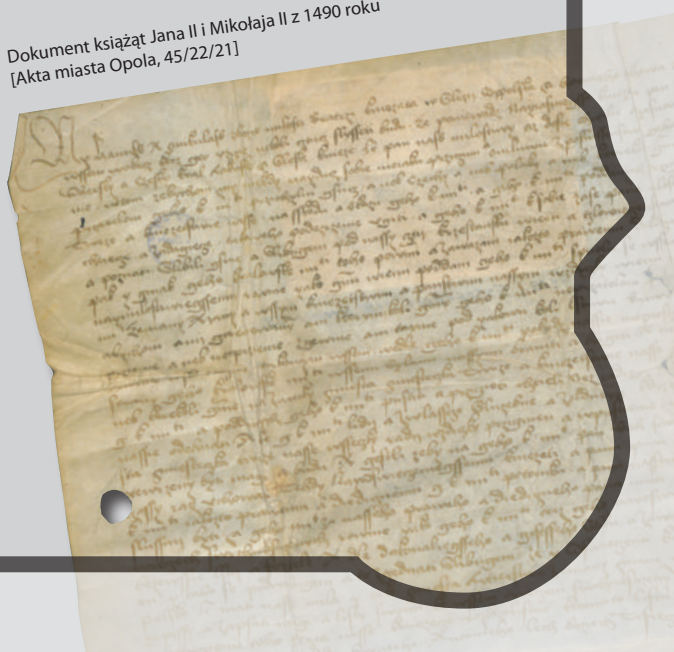

Potwierdzenie tytułu własności
wydane przez księcia Jana Dobrego
w 1513 roku
[Akta miasta Opola, 45/22/23]

Dokument poświadczający
własność wsi Sowczyce wystawiony
przez Jana Dobrego i Mikołaja II
[Akta miasta Opola, 45/22/19]

Dokument książąt Jana II i Mikołaja II z 1490 roku
[Akta miasta Opola, 45/22/21]

2

Kreatywność

Charlotta Malig (1789-1842 lub 1845)

akuszerka

Charlotta Malig urodziła się w 1789 roku, była żoną opolskiego krawca. W latach 1818 – 1819 uczęszczała na kurs akuszerski, który z powodzeniem ukończyła, a następnie objęła posadę akuszerki miejskiej w Opolu.

W roku 1837 rozpoczęła się w Opolu plaga pożarów, które nękały miasto aż do 1842 roku, kiedy to ujęto sprawcę. Podpalaczką okazała się Charlotta Malig, szanowana mieszcanka i akuszerka. W jej domu znaleziono materiały łatwopalne, których używała podczas swych niecných wypraw na miasto (siarka, gąbki, resztki tkanin). Przyznała się do 35 prób podpażeń. Skazano ją na ścięcie, jednak do egzekucji nie doszło, ponieważ winowajczyni popełniła samobójstwo wbijając sobie w brzuch igły. Druga wersja przyczyny jej śmierci mówi o celowym zainfekowaniu się skażoną igłą, co spowodowało zachorowanie na cholere. Zmarła we wrześniu 1842 lub 1845 r.

O jej historii dowiadujemy się z dokumentu odkrytego podczas renowacji wieży kościoła św. Sebastiana w Opolu w 1932 roku, a także z materiałów znajdujących się w Archiwum Państwowym w Opolu.

Determinacja

5

800
LAT
OPOLA

Atrywizm

0

5

Kreatywność

Elisabeth Grabowski (1864-1929)

pisarka, badaczka folkloru i dziejów ojczystych, zwana „ciocią od górnośląskich bajek”

Praca ojca Elisabeth Grabowski, który był urzędnikiem na kolei, wiązała się z licznymi przeprowadzkami. Rodzina Grabowskich mieszkała w Austrii, w przemysłowej części Górnego Śląska, skąd później wróciła do Raciborza. Po śmierci matki to właśnie ojciec zajął się wychowaniem swych czterech córek. Zawsze potem wspominały go z wdzięcznością, był on bowiem człowiekiem wykształconym, który chętnie dzielił się swoją wiedzą z córkami.

Po nagłej śmierci ojca Elisabeth wyjechała na Węgry jako nauczycielka. W 1896 roku przeniosła się do Berlina, gdzie rozpoczęła karierę literacką. Wreszcie w 1915 roku znalazła się w Opolu. Wraz z siostrami Hedwig i Gertrud mieszkała przy Sternstr. 21 (dzisiejsza ul. Reymonta).

Pasją Grabowski były podróże, szczególnie po Górnym Śląsku. Elisabeth była osobą otwartą, dzięki czemu szybko zjednywała sobie nowo poznanych ludzi; chętnie opowiadali jej najróżniejsze historie związane np. z lokalnymi zwyczajami czy życiem codziennym. Gdy zmarła w 1929 roku, została pochowana w Opolu na cmentarzu komunalnym przy ul. Wrocławskiej.

Grabowski jest autorką licznych bajek, opowiadań i artykułów. Do jej utworów należą między innymi: „Der weiße Adler” (1909), „Haldenkinder” (1912), „Land und Leute in Oberschlesien” (1913), „Sagen und Märchen aus Oberschlesien” (1922), czy też „Wanderungen durch Oberschlesiens Städte” (1927).

Determinacja

4

800
LAT
OPOLA

Altruizm

3

Nr. 116
Opeln am 11. Februar 1929

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Persönlichkeit nach Elisabeth Grabowski,
in unverschnittener Tracht Elisabeth Grabowski,
wohnhaft in Opeln, Hauptstr. 21,
und erklärte an, daß in unverschnittener Tracht
Elisabeth Grabowski,
70 Jahre alt,
wohnhaft in Opeln, Hauptstr. 21,
geboren zu Katibor,
zu Opeln Hauptstr. 21
am 11. Februar
des Jahres tausend neunhundert zwanzig
Mittags um 11
verstorben ist. Die Angehörigen erklären, daß sie bei
ihrem Bestehen zugegen gewesen sind.
Vorgelesen, gezeichnet und unterschrieben
Helmig Grabowski

Der Standesbeamte
Grünig

Akt zgonu Elisabeth Grabowski
[Urząd Stanu Cywilnego w Opolu, 45/1016/297, s. 116]

Stb. Nr.	Juname	Vorname	Stand oder Gewerbe	Wohnung	Vermerk der abgegebenen Stimmabgabe	Vermerkungen
der Wahlberechtigten						
1	2	3	4	5	6	7
536	Bromars	Robert	26.3.92	Leibsch. Hauptstr. 21	+	+
537	Brackwig	Harl	9.9.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	+
538	Grabowski	Helmig	1.1.66	Leibsch. Hauptstr. 21	+	+
539		Grabowski	12.6.69	Leibsch. Hauptstr. 21	+	+
540		Grabowski	12.6.69	Leibsch. Hauptstr. 21	+	+
541	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
542	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
543	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
544	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
545	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
546	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
547	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
548	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
549	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
550	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
551	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
552	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
553	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
554	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
555	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
556	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
557	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
558	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
559	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	
560	Leibsch	Grabowski	8.1.90	Leibsch. Hauptstr. 21	+	

Lista osób uprawnionych do głosowania
[Akta miasta Opola, 45/22/1126, s. 34]

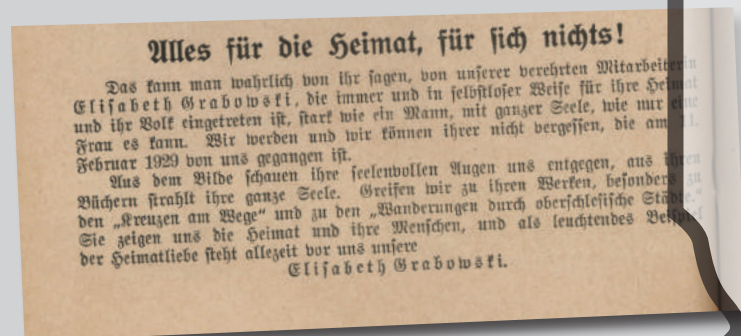
Zdjęcie Elisabeth Grabowski wykonane przez Maxa Glauera
[„Oppelner Heimat Kalender“ 1930, s. 143]

Elisabeth Grabowski †

Phot. Max Glauer, Oppeln.

Nekrolog Elisabeth Grabowski
[„Oppelner Heimat Kalender“ 1930, s. 143]

Wszystko dla ojczyzny, dla siebie nic!

Tak można szczerze o niej powiedzieć, o naszej szanownej współpracownicy Elisabeth Grabowski, która zawsze bezinteresownie wstawiała się za swą ojczyznę i swój naród, silna jak mężczyzna, z całej duszy, jak potrafi to tylko kobieta. Nie zapomnimy i nie możemy zapomnieć tej, która odeszła od nas 11 lutego 1929 roku. Z obrazu patrzą ku nam jej serdeczne oczy, z jej książek promienieje jej cała dusza. Powodujemy ku jej dziełom, szczególnie ku „Kreuz am Wege“ i ku „Wanderungen durch oberschlesische Städte“. Pokazują nam one ojczyznę i jej mieszkańców. Nasza Elisabeth Grabowski będzie zawsze wspaniałym przykładem miłości do ojczyzny.

[tłum. Małgorzata Blach-Margos]

5

Kreatywność

Carl Ignatz Adalbert Herrmann (1791-1845)

malarz

Rodzina Herrmannów, która w 1879 r. przeniosła się z Koźła do Opola, mieszkała przy dzisiejszej ulicy Koraszewskiego. Młody Herrmann studiował malarstwo wpierw w Pradze, skąd później przeniósł się do Akademii Drezdeńskiej, a w 1816 r. kontynuował naukę w Berlinie. Jego wielkim marzeniem był jednak wyjazd do Włoch. Jak pisze w swoim dzienniku: „Italiam! Italiam! Tam, gdzie znajdują się dzieła wielkich mężów, których kocha moja dusza, których cenię...”

Marzenie Herrmanna spełniło się w 1817 roku, gdy otrzymał stypendium państwowe na wyjazd do Rzymu. To tutaj Herrmann związał się z kręgiem nazareńczyków (byli to artyści tworzący głównie dzieła o tematyce religijnej). Pochodzący z Opola malarz ceniony był jako specjalista w dziedzinie malarstwa „chrześcijańskiego” i wyśmienity kopista.

W 1820 r. Herrmann powrócił do Opola. We wrześniu zawarł związek małżeński z Joanną Jackel z Czarnową, z którą miał gromadkę dzieci. Herrmannów dręczyła jednak ciężka sytuacja finansowa, która ostatecznie zmusiła rodzinę do przeprowadzki do Wrocławia. W miejskim gimnazjum Herrmann pracował jako nauczyciel rysunku i wkrótce otrzymał tytuł profesora. Ponadto był założycielem Wrocławskiego Towarzystwa Artystów oraz działaczem w Śląskim Towarzystwie Artystów. Jego klientami byli nie tylko członkowie arystokratycznych rodzin, jak Leopold Gotthard Schaffgotsch (mecenasek Herrmanna), ale także ważne osobistości, jak Teodor Gottlieb von Hippel (ówczesny prezydent rejencji opolskiej).

W Opolu znajdują się dwa obrazy Carla Herrmanna: „Portret ojca” w Muzeum Śląska Opolskiego i „Koronacja Najświętszej Marii Panny” w katedrze opolskiej.

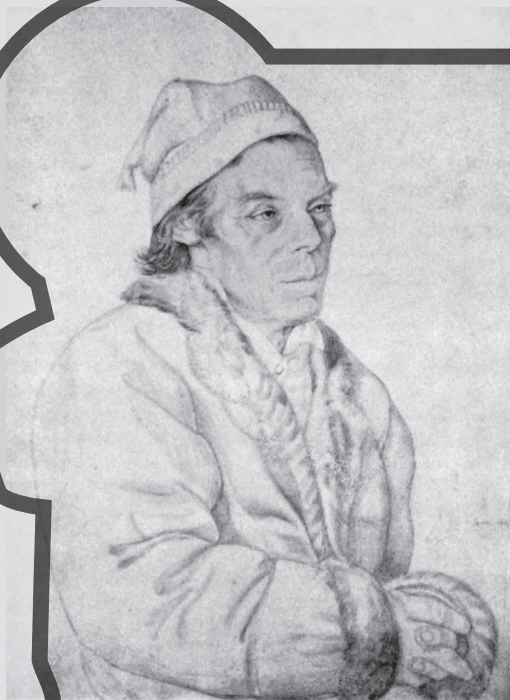
Determinacja

3

800
LAT
OPOLA

Altruizm

4

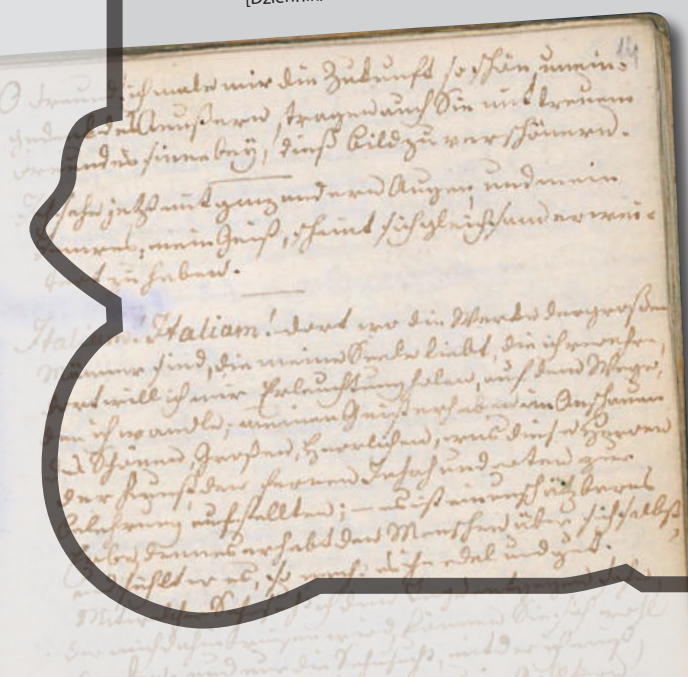

Carl Herrmann, „Portret ojca”, 1823 [ze zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego]

Carl Herrmann, „Autoportret”, 1817

Fragment z dziennika Carla Herrmanna
[Dzienniki malarza Carla Herrmanna, 45/3494/1, s. 14]

Szkic wykonany przez Carla Herrmanna
[Dzienniki malarza Carla Herrmanna, 45/3494/3, s. 2]

Carl Herrmann, „Koronacja Najświętszej Marii Panny”, 1829
[obraz znajduje się w katedrze opolskiej, fot. Małgorzata Blach-Margos]

4

Kreatywność

Zbigniew Gut (1949-2010)

piłkarz i lekkoatleta, zawodnik Odry Opole, złoty medalista olimpijski z 1972 roku

Urodził się 17 kwietnia 1949 r. w Wymiarkach. Wybitnie utalentowany, wcześniej rozpoczął karierę sportową. Był zawodnikiem klubów: Iskry Wymiarki (1962-1966), Promień Żary (1966-1968), a następnie Odry Opole (1968-1974). Na Ogólnopolskiej Spartakiadzie Młodzieży we Wrocławiu (1-6.09.1969 r.) był najlepszym lekkoatletą Opolszczyzny zdobywając w skoku w dal 6. miejsce (704 m).

Dnia 7 sierpnia 1972 roku został powołany do kadry olimpijskiej. Zadebiutował w pierwszej reprezentacji Polski w meczu z NRD (2:1) rozgrywanym w Norymberdze w dniu 1 września 1972 roku. Na Letnich Igrzyskach Olimpijskich w Monachium wystąpił również w spotkaniach z Danią (1:1), ZSRR (2:1) i w finałowym meczu z Węgrami (2:1). W spotkaniu z Węgrami doznał kontuzji po zderzeniu z napastnikiem Antalem Dunaem, mimo to powrócił na boisko i dokończył mecz z obandażowaną głową, zdobywając wraz z drużyną złoty medal olimpijski.

W 1974 roku został powołany do reprezentacji na Mistrzostwa Świata. Wystąpił w dwóch meczach: z Haiti (7:0) i ze Szwecją (1:0).

Na boisku wyróżniał się szybkością (100 m biegał w 11,2 – 11,4 sekundy, skakał w dal ponad 7 m). Kiedy nie grał w piłkę, startował w lekkoatletycznej drużynie Odry Opole. Znany lekkoatleta, biegał na 100 m i skakał w dal.

Zasłużony Mistrz Sportu, odznaczony dwukrotnie złotym medalem „Za wybitne Osiągnięcia Sportowe”, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz odznaką „Zasłużony Opolszczyźnie”.

Po opuszczeniu opolskiej Odry przeniósł się do Lecha Poznań, a następnie wyjechał do Francji, gdzie zakończył karierę piłkarską w 1987 roku. Zmarł 27 marca 2010 roku w Saint-Jean-de-Maurienne.

Determinacja

5

800
LAT
OPOLA

Altruizm

4

Fragment spotkania
Odra Opole - Zawisza
Bydgoszcz [fot. L. Sagan,
KW PZPR w Opolu,
45/2579/4087]

Zbigniew Gut
[fot. J. Stemplewski,
Trybuna Opolska
z dnia 21-22 lipca 1987 r.]

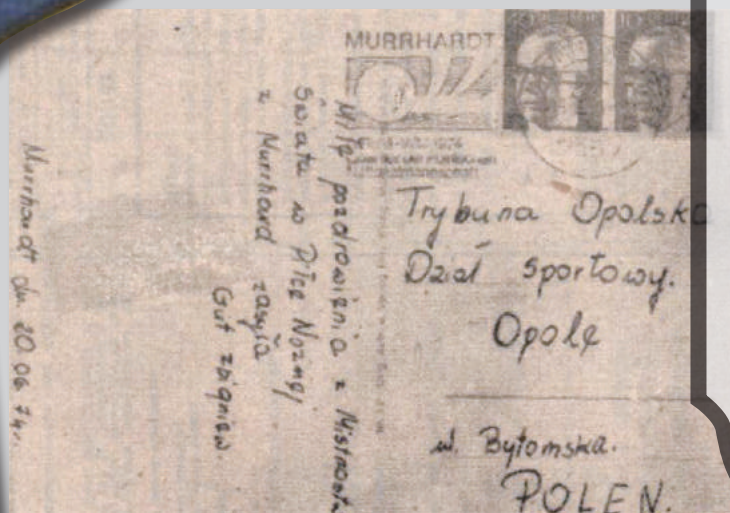
Tarcza Odry Opole
[Prezydium Wojewódzkiej
Rady Narodowej w Opolu,
45/224/5017/111]

Fragment artykułu „Zbigniew Gut wraca ze złotym medalem” [Trybuna Opolska z dnia 12 września 1972 r.]

Zbigniew Gut [KW PZPR w Opolu, 45/2579/3977]

Fotokopia kartki pocztowej z Mistrzostw Świata
od piłkarza Odry Opole Zbigniewa Guta
[Trybuna Opolska z dnia 4 grudnia 1974 r.]

Fragment spotkania Odra Opole – Widzew Łódź
[fot. L. Sagan, KW PZPR w Opolu, 45/2579/4088]

5

Kreatywność

Edward Frankiewicz (1905-1990)

duchowny, franciszkanin, doktor filozofii, ekspert w dziedzinie sztuki sakralnej

Edward Paweł Frankiewicz, a właściwie Paweł Szdzuj, urodził się 25 czerwca 1905 roku w Chrzęszczycach koło Opola. Uczył się w Niższym Franciszkańskim Seminarium Duchownym w Nysie. Po plebiscycie, w którym opowiedział się za Polską, dokończył edukację w Państwowym Gimnazjum w Katowicach. Studia filozoficzne odbył w klasztorze w Metz we Francji. W 1928 roku złożył profesję wieczystą.

W 1929 roku Paweł Szdzuj zmienił imię i nazwisko na Edward Frankiewicz. W 1931 roku doktoryzował się w Instytucie Katolickim w Paryżu. Następnie wykładał filozofię w studium filozoficznym w klasztorze oo. franciszkanów w Osiecznej koło Leszna. W 1937 roku otrzymał obywatelstwo polskie.

Podczas II wojny światowej został aresztowany przez Gestapo i osadzony w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen, potem w Dachau. Po wojnie wrócił do Osiecznej, a w 1950 roku przeniósł się do Opola, gdzie zajął się organizacją studium filozofii. W opolskim klasztorze zaangażował się w prace remontowo-budowlane przy odbudowie kościoła oo. franciszkanów, gdzie m.in. przeniósł nagrobki piastowskie do kaplicy św. Anny. Dążył do nadania kaplicy charakteru mauzoleum Piastów opolsko-raciborskich. Jako największy znawca kościoła był znakomitym przewodnikiem. Corocznie oprowadzał po zespole klasztornym 350 do 600 wycieczek, czyli kilka tysięcy osób.

Był autorem wielu publikacji naukowych i popularnonaukowych z zakresu teologii i historii sztuki. Dziełem jego życia jest niewydana do dzisiaj praca „Franciszkanie opolscy”.

Zmarł w Opolu 29 kwietnia 1990 roku.

Determinacja

5

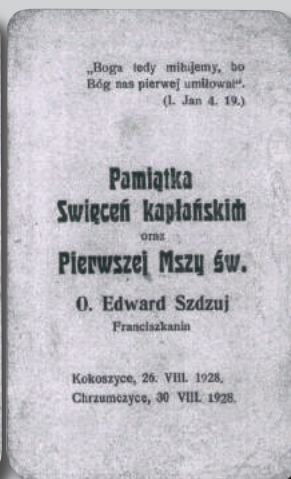
800
LAT
OPOLA

Altruizm

4

Prymicia o. Edwarda Frankiewicza - procesja
[Archiwum Prowincjalne OO. Franciszkanów
w Panewnikach, O. Frankiewicz – spuścizna]

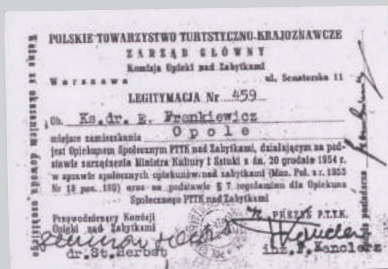
Pamiętka święceń kapłańskich
[Archiwum Prowincjalne
OO. Franciszkanów
w Panewnikach,
O. Frankiewicz – spuścizna]

Prymicia o. Edwarda Frankiewicza - goście
[Archiwum Prowincjalne OO. Franciszkanów
w Panewnikach, O. Frankiewicz – spuścizna]

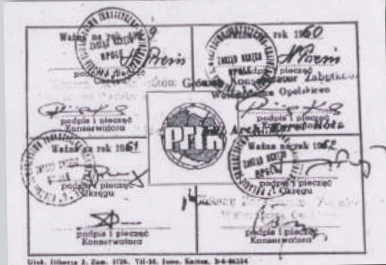
Więzienia i obozy, w których przebywał
o. Edward Frankiewicz - strona zaprojektowana
i wykonana przez o. E. Frankiewicza [Archiwum
Prowincjalne OO. Franciszkanów w Panewnikach,
O. Frankiewicz – spuścizna]

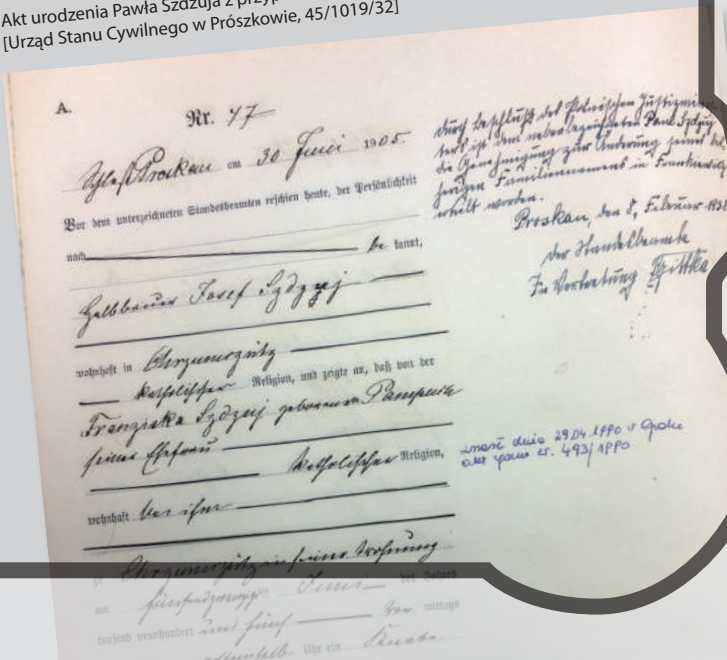
Kaplica św. Anny w kościele oo. franciszkanów w Opolu
[fot. Aleksandra Starczewska-Wojnar]

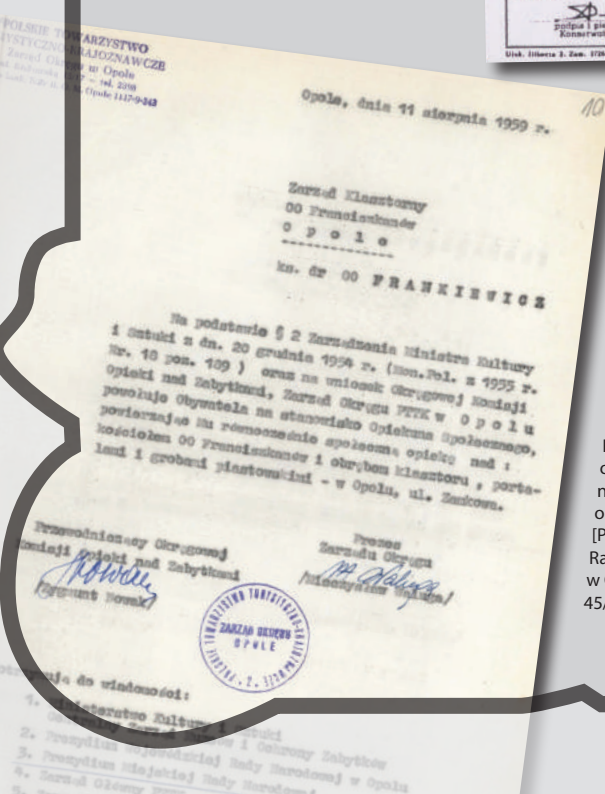
Legitymacja Opiekuna
Społecznego PTTK nad Zabytkami
[Archiwum Prowincjalne
OO. Franciszkanów w Panewnikach,
O. Frankiewicz – spuścizna]

Akt urodzenia Pawła Szdzuj z przypiskiem o zmianie nazwiska
[Urząd Stanu Cywilnego w Proszkowie, 45/1019/32]

Powołanie
o. Frankiewicza
na społecznego opiekuna zabytków
[Prezydium Miejskiej
Rady Narodowej
w Opolu,
45/228/661]

**Wystawa „Kreatorzy – opolskie osobistości niebanalne”
i gra miejska „Opole - wykreuj!” zostały przygotowane z okazji 800-lecia miasta Opola.**

Koncepcja ideowa wystawy:

Justyna Sowińska, Aleksandra Starczewska-Wojnar

Koncepcja ideowa gry:

Dorota Kruba-Raczek, Maria Leśniowska

Wybór i opracowanie materiałów:

Małgorzata Blach-Margos, Małgorzata Łżykowska, Dorota Kruba-Raczek, Maria Leśniowska,
Mariola Majowicz, Sabina Pachuta, Justyna Sowińska, Aleksandra Starczewska-Wojnar, Barbara Sypko

Redakcja tekstów:

Małgorzata Łżykowska

Projekt graficzny:

Mirosław Słomski

Wystawa, katalog i gra miejska zostały sfinansowane przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych

Organizatorzy:

Patronat honorowy:

Patronat medialny:

ISBN 978-83-949452-6-5
ISBN 978-83-65681-03-4

Druk:

Drukarnia Sady
Nakład 500 egzemplarzy
Opole 2017